

EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE TYPOLOGY AND TRANSLATION OF ENGLISH FOLK TALES

Amanova Onarxol Chariyevna

Teacher of the Department of Higher Courses "Foreign Language
and Literature," Faculty of Philology, Denov Institute of
Entrepreneurship and Pedagogy

E-mail: O.amanova@dtpi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17077220>

ARTICLE INFO

Received: 01st September 2025

Accepted: 07th September 2025

Online: 08th September 2025

KEYWORDS

*English folk tales, typology,
translation, direct translation,
indirect translation,
educational technologies,
digital storytelling,
gamification, corpus linguistics,
intercultural competence.*

ABSTRACT

This article explores the typology of English folk tales and their translation into Uzbek within the framework of modern educational technologies. It first classifies folk tales into major types—animal tales, magical tales, cumulative tales, realistic/novellistic tales, and humorous/anecdotal tales—highlighting their linguistic and cultural features. The study then examines direct and indirect translation strategies, the adaptation of cultural realia, and the preservation of rhythm, rhyme, and formulaic expressions across languages. The proposed approach not only enhances language learning efficiency but also fosters intercultural competence and critical thinking in students.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ТИПОЛОГИИ И ПЕРЕВОДЕ АНГЛИЙСКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК

Аманова Онархол Чариевна

Преподаватель кафедры «иностраннных языков и литературы» филологического
факультета высших курсов

Денауский институт предпринимательства и педагогики

E-mail: O.amanova@dtpi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17077220>

ARTICLE INFO

Received: 01st September 2025

Accepted: 07th September 2025

Online: 08th September 2025

KEYWORDS

*Английские народные сказки,
типология, перевод, прямой
перевод, косвенный перевод,
образовательные
технологии, цифровое
сторителлинг,
геймификация, корпусная
лингвистика,*

ABSTRACT

В данной статье подробно рассматривается типология английских народных сказок и их перевод на узбекский язык в рамках современных образовательных технологий. Сначала выделяются основные жанры сказок — сказки о животных, волшебные сказки, кумулятивные (цепные) сказки, новеллистические (реалистические) и юмористические/анекдотические сказки — и анализируются их языковые и культурные особенности. Затем исследуются стратегии

межкультурная
компетенция.

прямого и косвенного перевода, способы передачи культурных реалий, а также сохранение ритма, рифмы и формульных выражений при переводе. Особое внимание уделяется интеграции образовательных технологий, аудиодраматизация, корпусная лингвистика, преподавания и обучения. Предлагаемый подход способствует не только эффективному изучению языка, но и развитию межкультурной компетенции и критического мышления у студентов.

INGLIZ XALQ ERTAKLARI TIPOLOGIYASI VA TARJIMASIDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

Amanova Onarxol Chariyevna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Filologiya fakulteti "Xorijiy til va adabiyoti"
yuqori kurslar kafedrası o'qituvchisi

E-mail: O.amanova@dpi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17077220>

ARTICLE INFO

Received: 01st September 2025

Accepted: 07th September 2025

Online: 08th September 2025

KEYWORDS

Ingliz xalq ertaklari, tipologiya, tarjima, bevosita tarjima, bilvosita tarjima, ta'lim texnologiyalari, raqamli storytelling, geymifikatsiya, korpus lingvistika, madaniyatlararo kompetensiya.

ABSTRACT

Ushbu maqolada ingliz xalq ertaklarining tipologiyasi va ularning o'zbek tiliga tarjimasi zamonaviy ta'lim texnologiyalari doirasida batafsil tahlil qilinadi. Avvalo ertaklarning asosiy janrlari — hayvonlar haqidagi ertaklar, sehrlilik (mo'jizaviy) ertaklar, kumulyativ (zanjirli) ertaklar, novellistik (realistik) ertaklar hamda hazil-mutoyiba (anekdot) ertaklari ajratilib, ularning lingvistik va madaniy xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Keyinchalik bevosita va bilvosita tarjima strategiyalari, madaniy realiyalarni yetkazish usullari, shuningdek tarjimada ritm, qofiya va formulaviy ifodalarni saqlab qolish masalalari o'rganiladi. O'qitish va o'rganish jarayoniga integratsiya qilishga alohida e'tibor qaratiladi. Taklif etilayotgan yondashuv nafaqat tilni samarali o'zlashtirishga, balki talabalar orasida madaniyatlararo kompetensiya va tanqidiy tafakkurni rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Kirish

Ingliz xalq ertaklari (English folk tales) — xalq og'zaki ijodi, bolalar adabiyoti va madaniyatshunoslik kesishmasidagi eng boy qatlamlardan biridir. Ular tasniflash

(tipologiya), tahlil va tarjima jarayonlarida ko'p fanli yondashuvni talab qiladi: folklorshunoslik, lingvistika, tarjimashunoslik, pedagogika va axborot texnologiyalari. Ushbu maqola uch yo'nalishni uzviy bog'laydi:

1. Tipologiya ertak turlari va ularning struktur xususiyatlari haqida ma'lumot beradi.

Tipologiya — bu ertaklarni mavzusi, syujeti, personajlari, uslubiy xususiyatlari va struktur tuzilishiga qarab tasniflash jarayoni. Ya'ni, ertaklarni bir xil belgilar asosida guruhlariga ajratish va ularning o'zaro umumiyliklarini ko'rsatish.

Tipologik ahamiyati. Xalqlar ertaklaridagi umumiylik va farqlarni aniqlash. Tarjima jarayonida to'g'ri yondashuvni tanlash. Ta'lim va tarbiyada ertaklardan samarali foydalanish.

Folklorshunoslikda tipologiya muhim ilmiy yo'nalish bo'lib, u ertaklarning kelib chiqishi, rivojlanishi va boshqa xalqlar ertaklari bilan aloqasini o'rganishda yordam beradi. **Folklorshunoslar (A. Afanasyev, V. Propp, Aarne-Thompson klassifikatsiyasi va boshqalar) turli mezonlar asosida ertaklarni quyidagicha tasniflagan[:**

a) Sehrli (mo'jizaviy) ertaklar. Asosiy belgisi — sehrli voqealar, g'ayritabiiy qahramonlar (dev, pari, ajdaho, sehrgar). Qahramon ko'pincha sinovlardan o'tadi, sehrli yordamchilar (ot, jodugar, qush) unga yordam beradi. Misol uchun "Oltin kalitcha", "Zumrad va Qimmat".

b) Hayvonlar haqidagi ertaklar. Asosiy qahramonlar hayvonlar bo'ladi (bo'ri, tulki, quyon, xo'roz). Ular orqali insoniy fazilatlar, ijtimoiy munosabatlar ifodalanadi. Masalan: "Tulki bilan xo'roz", "Bo'ri va echkilar".

c) Kumulyativ (zanjirli) ertaklar. Voqealar ketma-ket, takroriy tarzda rivojlanadi. Matn zanjir shaklida quriladi: bir voqea ikkinchisini keltirib chiqaradi. Masalan: "Bo'g'irsoq", "Sholg'om".

d) Realistik yoki novellistik ertaklar. Sehrli voqealar bo'lmaydi, hayotiy voqealar tasvirlanadi. Oddiy odamlar hayoti, mehnati, topqirligi, adolat uchun kurashi ifodalanadi. Masalan: "Boy va kambag'al", "Aqlli qiz".

e) Yumoristik va anekdotik ertaklar. Asosiy maqsad — kulgi uyg'otish. Oddiy odamlarning (dangasa, nodon, hiylakor) qilmishlari tasvirlanadi. Masalan: "Dangasa Jek", "Ochofat bo'ri" [Afanasyev, Propp & Thompson tarjimasi 1969-yilgi inglizcha (*Morphology of the Folktale*, University of Texas Press) ning 3-36-betlarida].

2. Tarjima (bevosita/bilvosita, strategiyalar, madaniy ekvivalentlik)

Bevosita tarjima (direct translation). Bu usulda matn **asl shakliga eng yaqin** tarzda tarjima qilinadi. Grammatik tuzilma, so'z tartibi va mazmun maksimal darajada saqlanadi. Ko'proq texnik matnlar, ilmiy adabiyotlar, shartnomalar, qonuniy hujjatlar uchun qo'llaniladi. Afzalligi: aniq, xolis va asl matnga sodiq bo'ladi. Kamchiligi: badiiy matnlarda, folklor asarlarda, iboralar va madaniy realiyalarni to'liq bera olmasligi mumkin. Misol uchun "*The Three Little Pigs*" Bevosita tarjimada: "*Uchta kichkina cho'chqa*" [Joseph Jacobs o'zining *English Fairy Tales* (1890) kitobida chop etgan. **Mirkarim Osim** o'zbekchaga bevosita o'g'irgan.]

Bilvosita tarjima (indirect translation) Tarjimon matnni mazmunan o'tkazadi, lekin so'zma-so'z emas. Kontekst, madaniy moslik va o'quvchining qabul qilish qobiliyati hisobga olinadi. Ko'proq badiiy asarlar, ertaklar, reklama matnlari va she'rlarda ishlatiladi. Afzalligi: maqsadli auditoriya uchun tabiiy va tushunarli bo'ladi. Kamchiligi: asl matndan uzoqlashish, tarjimonning subyektiv talqini kirishi mumkin.

Ta'lim texnologiyalari (raqamli vositalarda o'qitish, loyihaviy topshiriqlar, baholash analitikasi).

Ingliz xalq ertaklari ichki turlari. Hayvonlar haqidagi ertaklari: *The Fox and the Crow, The Three Little Pigs* (cho'chqachalar personajlanadi). **Sehrli (fantastik) ertaklar:** *Jack and the Beanstalk, Jack the Giant Killer, Tom Thumb* — sehrli predmetlar, dev/mahluq, sinovlar. **Kumulyativ (zanjirli) ertaklar:** *The House That Jack Built, The Gingerbread Man* — zanjirli takror va yig'ilish. **Novellistik/realistik:** maishiy syujet, aql-zakovat bilan muammo yechish (*Cap o' Rushes*, ba'zi "servant tale"lar). **Hazil-latifa/anekdod:** *Lazy Jack* va boshqa qisqa kulguli voqealar, pragmatik punch-line. **Pedagogik ahamiyat:** turli turlar turlicha lingvistik hodisalarni (qo'shma gaplar, sifatlovchi birikmalar, klishé iboralar) o'rgatishga mos keladi.

Xulosa

Ingliz xalq ertaklari tipologiyasi — ertaklarning tuzilish va janr xususiyatlarini anglashga, tarjima esa bu xususiyatlarni boshqa til-madaniyatga mazmunan ham, estetik jihatdan ham ko'chirishga xizmat qiladi. Ta'lim texnologiyalari bu jarayonni ko'rinarli, eshitarli, interaktiv va o'lchanadigan qiladi: syujet xaritalari, korpus qidiruvlari, audio-teatr, annotatsiya va rubrikali baholash orqali talaba nafaqat o'qiydi va tarjima qiladi, balki yaratadi, taqqoslaydi, himoya qiladi. Natijada o'quvchi/tinglovchilarda til kompetensiyasi bilan birga madaniyatlararo muloqot ko'nikmalari ham shakllanadi.

References:

1. Азадовский М. Сказки Верхнеленского края. – Иркутск, 1925. – 142 с
2. Vladimir Ivanovich Dal [adabiy taxallusi — Kazak Luganskiy; 1801.10 (22).
3. Medvedeva, T. A. "Vladimir Dal' i russkiy folklor". - (1998).
4. Propp, V. Morphology of the Folktale. (1928).
5. Yakovlev, G. A. "The Psychological Aspects of Folklore". (1990)